Віктор Андрущенко Григорій Волинка

Університетські наукові школи: **пробудження дослідника**. Справжнє дослідництво подібне усім різновидам азартної діяльності – гранично самомотивоване, навіть імпульсивне, непрагматично привабливе, утримуюче у своєму полоні. Буває, зрозуміло, й інше – робота на очікувану винагороду, на замовлення зі сторони, у відповідь на зовнішнє і не завжди внутрішньо прийнятне спонукання. Пробудити у студента стійкий потяг до справжнього дослідництва – щонайважливіша задача університету. Задача дуже складна і дуже проста одночасно. Складність у тому, що традиційними прийомами змушування до участі у в гуртках, написання робіт, розповідями про важливість НДР тощо вона не розв'язується. Студент буде імітувати свою участь і зацікавленість, але, при наявності широкого спектру спокус, перевагу віддасть останнім. Задача значно спрощується, коли в університеті є належні засоби пробудження справжнього дослідницького потягу. Про головні з них скажемо, але спочатку, чому саме «пробудження»?. За часів нашого студентства на ЦТБ була передача «Рядом с исследователем». Однокурсницям вона дуже подобалась. Напевно, вони розуміли, що лише знаходячись поряд зі справжнім дослідником, будуть і у них пробуджені усі приховані в жіночій душі таланти. До речі, значно раніше це помітив Сократ, впавшу на Землю сонну душу предметом розгляду. Пробудження дослідника подібне інтимним актам увірування, акохування (недаремно ж британці кажуть «впасти в любов» - to fall in love), інсайту, прозріння тощо. Такі акти завжди передбачають співучасника – збудника.

В університеті дослідницькі інтенції в душах студентів може пробудити справжній дослідник, - точніше – його наукова школа. То ж про наукові школи НПУ імені М.П. Драгоманова. Чи багато ВНЗ в Україні можуть похвалитися регулярними публікаціями своїх молодих докторів фізико-математичних наук в світових рейтингових часописах? Які з них похваляться своїми етносоціологами, істориками, філологами, педагогами,у дослідницьких проектах яких з готовністю беруть участь інститути НАН і АПН України? У яких ВНЗ накопичений і використовується віковий досвід підготовки корекційних педагогів, чи вчителів трудового навчання? А назвіть, будь ласка, ВНЗ, де б підготували і вперше з багато десятиліть заборон видали, повномасштабний підручник з історії світової філософії, інші підручники з філософських дисциплін, які розійшлися десятками тисяч екземплярів? Де ще створюються оригінальні філософські монографії, які перевидають у Росії, Польщі, США та інших країнах? В якому університеті є мистецький навчальний підрозділ, куди мріють перевестися десятки іноземних студентів, аспірантів? І який педуніверситет має магістратуру більше трьох тисяч магістрантів, аспірантуру і докторантуру в тисячу осіб із сотнею спеціальностей, біля 20 спецрад по захисту дисертацій, фахові видання з усіх наук тощо …

Для драгомановців ці питання стоять на незворушних фактах і є риторичними. Завдяки чому стала можливою така риторика? Якщо коротко, то завдячуючи 175-річному існуванню навчального

закладу, спочатку як флагмана педагогічної освіти Київщини, потім – України. Але час, не перекарбований у дієві форми досвіду, як отой міфічний Хронос, здатен забезпечити лише зникнення і забуття всіх своїх творінь. Є заклади, які проіснували довше. Але своїм професійним авторитетом надто похвалитися не можуть. Бо не налагоджували акумуляції, збереження, а головне – оживлення і трансляції свого досвіду, який, безперечно, продукували промайнули в часі і в просторі цих ВНЗ яскраві особистості. Досвід неможливо узагальнити і описати, сподіваючись, що таким чином він буде збережений. Всяке «узагальнення» і вербалізація роблять з досвіду пусту схему, облишену прямої дієвості (І.Кант), вбивають його як реалію, сутнісно злиту із особистісним началом. Він може зберігатись, функціонувати і передаватись лише через діяльність тих, хто у ході міжособистісної співпраці з його першовідкривачами збагатився ним, хто побув його співавтором і знайшов вже своїх однодумців -співавторів, яким за принципом «роби як я» дієво значимий досвід тільки й може бути переданий. На щойно позначеній мною обставині базується феномен наукової школи.

Незаперечним фактом, пояснюючим здобутки і авторитет драгомановського педуніверситету, є факт існування в ньому наукових шкіл, вимогливо і філігранно налагоджена в них наукова співпраця викладачів, аспірантів і студентів з усіх галузей наук. П’ять років тому ми мали честь підготувати і видати першу в педосвіті України книгу про наукові школи НПУ імені М.П.Драгоманова. Окрім іншого, вона викликала у громадськості досить багато питань – і їдко скептичних, і серйознотеоретичних: а чи маємо ми підстави зрощений природознавством концепт «наукова школа» застосовувати у гуманітаристиці? Довели, що маємо, оскільки, по-перше, даний концепт ще наприкінці 50-х років ХХ століття зробився загальнонауковим, по-друге, тоді ж вияснилося, що упования на «точність» природничо-математичних наук, як на їх сутнісно специфікуючу рису, має рівно стільки ж підстав, скільки й точність у гуманітаристиці. З одного боку, всі «точні науки» базуються на абсолютно неточних, у кращому випадку – просто правильних суб’єктивних допущеннях і конвенціях. З іншого, у порівнянні з об’єктами-конструктами «точних» наук виявилась на порядок вища складність об’єктів гуманітаристики, недоступних ніяким математично точним описам і вимірюванням. Тож провідні наукові галузі визнали одну з розумінням меж власних можливостей. А наприкінці ХХ століття було визнане й існування у кожній з них наукових шкіл як осередків відтворення продуктивної наукової суб’єктивності, готової продовжити ланцюг позитивних досягнень.

Спробуємо окреслити зміст загальнонаукового поняття «наукова школа». По-перше, наукова школа – це не кафедра. Це добровільне об’єднання фахівців, яких зблизила взаємна симпатія (співвідчуття творчих можливостей кожного члена спільноти) і певний клас задач,

цікавих кожному. По-друге, на відміну від формальних колективів з визначеними функціями і винагородами, в науковій школі домінує принципово непрагматична мотивація і мобільність функцій. Лідером може виявитися зовсім не той, кого призначило начальство. Непрагматизм, розкутість стосунків, рівність учасників, творчо-ігрова атмосфера зближує зміст розглядуваного поняття з давньогрецьким □□□□□ (схоле – дозвілля, вільний час для насолод, час, не наповнений вимушеною і сторонньо мотивованою працею).
По-третє, наукова школа – це наявність спільно виробленого зразка (парадигми) методологічних підходів до обраного класу задач, із завжди новою, точною «підгонкою» і модифікацією традиційних методів. Немає такої модифікації у відповідності з новими задачами, – немає школи ні в природознавстві, ні в гуманітаристиці.
По-четверте, школа – це продукція – оригінальна, відмінна від аналогів, придатна до застосування і незалежної верифікації.
Дослідницькі спільноти із щойно позначеними рисами є в НПУ імені М.П.Драгоманова. Їх небагато. Але ними представлена майже кожна галузь, універсуму знань, складаючих духовний світ нашого університету.
Перелічимо провідні галузі наук в університеті, де існують незаперечні наукові школи: біологічні науки, економіко-управлінські, етносоціологічні, інформатично-технологічні, історичні науки, корекційна педагогіка і психологія, математика, мистецтвознавство, педагогіка з методиками навчання, політологія, соціальна педагогіка, фізика, філологія, філософія. wwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwwww

Якщо у вас,шановні колеги - студенти, виникне цікавість до сказаного , в книзі "Наукові школи НПУ" зможете прочитати про це більш широко.

Щасти Вам!

sssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssssss